

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Çevre ve Şehircilik Bakanı Sayın Murat Kurum tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96. ve 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Muazzez ORHAN

Van Milletvekili

Türkiye’de HES’ler yapım ve işletme aşamalarında; geri dönüşümü olmayan büyük ekolojik tahribatlar yaratmakta, çevreye, ekosisteme, insan sağlığına ve sosyoekonomik yapıya ciddi zararlar vermektedir. HES Projeleri ile suyun kullanım hakkı özel şirketlere verilmekte, binlerce ağacın kesilmesine, ormanların yok edilmesine, erozyona, toprak kayması riskinin oluşmasına, doğal bitki örtüsünün zarar görmesine neden olmaktadır. Nehir ve derelerin doğal akış yönleri değiştirilmekte, yüzey sularının kurumasıyla etraftaki canlı türleri yok olmaktadır. Hafriyat, çoğu zaman dere yataklarına boşaltılmaktadır. İnşaat dönemi boyunca patlatılan dinamit; hava ve toprak kirliliğine yol açmakta, çıkan gürültü seviyesi ise canlı yaşamını ciddi derecede etkilemektedir. Yeni yollar açılmakta, gürültü ve yoğun trafik de habitat üzerinde ciddi olumsuzluklar oluşturmaktadır. HES’lerin işletme aşamasında ise; üzerinde bulunduğu akar suyun kullanılması sonrasında HES ve regülatörler arasında kalan kısımlarda su ciddi derecede azalmakta, suyun akış miktarı, akış hızı, derinliği ve taban yapısı büyük ölçüde değişmektedir. Sulama problemlerine bağlı olarak tarımsal üretim konularında gerilemeler yaşanmakta, çiftçiler mağdur edilmektedir. Nehrin akış hızı değiştiğinden, sudaki çözünmüş oksijen miktarı da azalmakta, bu durum toplu balık ölümlerine neden olmaktadır. Planlanan HES projelerinin, çevreye vereceği zararların, neden olacağı olumsuz etkilerin belirlenmesi, bu etkilerin önlenmesi, ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemleri belirlemek amacıyla Çevresel Etki Değerlendirme Raporu (ÇED) oluşturulması gerekmektedir. HES projelerinin çoğunda ise ÇED raporları istenmemektedir. 2872 Sayılı Çevre Kanunu’nun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır. Anayasanın 56 Maddesi de “Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların

ödevidir.” diyerek, ekolojik dengenin, doğal çevrenin ve insan sağlığının korunmasını güvence altına almıştır. Türkiye, aynı zamanda doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda Birleşmiş Milletler Uluslararası Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi; İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi, ve Ramsar Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmelere de taraf olmuştur. Yasalarla korunan bu ilkelere uymayan, rant kaygısı taşıyan, çevreye zarar veren, yaşam alanlarımızı, sağlığımızı ve geleceğimizi tehdit eden her türlü proje kanunlara aykırıdır. Olumsuz çevresel ve sosyal etkileri göz önüne alındığında; HES’lerin yapılacağı yerlerdeki bölge halkı ve çevre hakkı savunucuları; Anayasa’dan ve yasalardan doğan haklarını kullanarak şirketlere karşı iptal davaları ile hukuki olarak mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar. Tüm bu olumsuz açıklamalara rağmen Van’ın Çatak ilçesinde Beyaz Su (Kani Sipî) mevkiinde ekolojik bir yıkıma neden olacak yeni bir HES projesinin başlatılacağına dair kamuoyuna yansıyan haberler mevcuttur.

Bu bağlamda;

- 1- Van’ın Çatak ilçesinde planlanan HES projesi var mıdır?
- 2- Söz konusu projeye hem Van Büyükşehir Belediyesi hem de Çatak Belediyesi’nin itirazına rağmen girildiği doğru mudur?
- 3- ÇED raporu oluşturulmadan HES projesi için şantiye kurulmaya ve inşaat başlandığı iddiası gerçek midir?
- 4- Söz konusu yerde Çatak bölgesine özgü balık türlerinin risk altına gireceği bilinmekte midir?
- 5- Söz konusu bölgede kurulu alabalık tesislerinin HES’le birlikte yok olacağı bilinmekte midir? Yıllık 175 ton alabalık üreten bu tesislerin hem kurulum hem de sürdürülebilirlikleri için kamusal destekler verildiği, bu işletmelerde istidam ve üretim sağlandığı bilinmekte midir?
- 6- 1. Derece Doğal Sit Alanı olan Kanî Sipî alanının bu projeyle yok edileceği bilinmekte midir?
- 7- Çatak için turizm potansiyeli en yüksek yer olan şelale bölgesinin yok edilmesinin ekonomik sonuçları göz önünde bulundurulmuş mudur?
- 8- Söz konusu bölgede yapılan yayla ve mera hayvancılığı için suyun betona hapsedilmesinin bölge ekonomisi çökerteceği bilinmekte midir? Bu kapsamdaki derelerden su ihtiyacını karşılayan hayvanların yaşam çevresini daraltmanın gerekçeleri nelerdir?